

Prvé kroky novej slobody

Čo máme robiť hneď teraz, čo máme robiť dnes, zajtra, aby sme začali sami vládnuť v svojom slobodnom domove, v svojej novej republike?

1. Musíme zvoliť novú vrchnosť, musíme zvoliť svoj Národný výbor. Musíme ho zvoliť z čestných neohrozených roduverných Slovákov, ktorí v hodinách ťažkých bojov prejavili svoju čestnosť, odhodlanosť a vernosť k národu, vernosť k republike.

2. Nový Národný výbor musí hneď pristúpiť k činnosti. Najdôležitejšie je: doviest' vojnu do víťazného konca, úplne očistiť Slovensko a republiku od okupantov. To znamená, pomáhať prevádzať mobilizáciu, pomáhať tvoriť, organizovať armádu slobody, novú demokratickú československú armádu, to znamená všade a vo všetkom pomáhať našim bratom a osloboditeľom, slávnym bojovníkom Červenej armády.

3. Postaráme sa o to, aby všetci zradcovia, všetci tí, ktorí nesú spoluvinu na našich utrpeniach, ktorí pomáhali Nemcom vyrabovať nás, vraždiť, ktorí pomáhali viesť zločinnú bratrovražednú vojnu proti Sovietskemu sväzu a našim ruským bratom, boli zistení a potrestaní. Národné výbory sa postarajú o to, aby tieto osoby nemohly utiecť a neušly svojmu spravodlivému trestu.

4. Všetky majetky Nemcov, Maďarov a zradcov, ktoré oni zhrabali na náš úkor, budú zhabané a dočasne ich bude spravovať Národný výbor.

Nikdy viac poroby a rabstva

Učili sme sa z chýb minulosti. Naučili sme sa, že naša sloboda bude trvalá, náš život bude zabezpečený, naša republika bude skálopevná, keď sa budeme riadiť týmito zásadami:

Zachovajme si priateľstvo nášho veľkého slovanského brata, Sovietskeho sväzu, ktoré je najväčšou zárukou našej slobody a samostatnosti.

Zachovajme priateľstvo a jednotu troch slovanských národov našej republiky, bratskú jednotu Čechov, Slovákov a Karpatských Ukrajincov.

Nesverme správu svojich záležitostí ľuďom náhodným, zachovajme moc pevne v rukách ľudu, v rukách Národných výborov.

Rozhodne a tvrde potrestajme všetkých, ktorí sa previnili proti národu. Len nekompromisným vykorenением zradcov a zrady zabezpečíme, že zrada sa nebude opakovať.

Všetky naše politické, hospodárske, kultúrne opatrenia nech slúžia len záujmom ľudu.

Nech žije nová, ľudová, demokratická, sociálne a hospodársky spravodlivá Československá republika!

Nech žije bratská jednota Čechov, Slovákov a Karpatských Ukrajincov!

Nech žije bratstvo národov ČSR a SSSR!

Nech žijú Národné výbory, demokratické orgány slobodného národa v slobodnej republike!

AÚD KSS Bratislava, nezpracovaný materiál. Tisk.

[59]

1944, 16. září. Moskva. — *Provolání československých politických, veřejných a vojenských činitelů k českému lidu s výzvou k podpoře hrdinského povstání slovenského lidu a k se-mknutí všech sil národa v boji za svobodné, demokratické Československo.*

Lidé český!

Naši bratři Slováci stojí již třetí týden uprostřed velké národně osvobozené války proti německým vetřelcům.

Pod vedením Slovenské národní rady a Národních výborů vytvořilo se rozsáhlé slovenské území, které je osvobozeno od Němců a na němž je obnovena svrchovanost Československé

republiky. Slovenský lid je ve zbrani. Povstavší slovenské vojsko spolu s odbojným slovenským četnictvem a policií, veliké a dnes již slavné oddíly slovenských partyzánů a mobilisované lidové síly za podpory všeho slovenského obyvatelstva hájí s janošíkovským bojovým zápalem slovenská města a dědiny a působí těžké ztráty vybraným a technicky plně vyzbrojeným německým divisím.

Zraky všech svobodmilovných národů a především zraky celého slovanského světa jsou upřeny k Tatrám a ke Karpatům, pod nimiž slovenský lid svým hrdinstvím píše dnes slavnou bohatýrskou epopeji našeho zápasu za svobodné Československo. K chrabrému boji Slováků vzhlíží s nadšeným obdivem a s živelnými pocity bratrské solidarity i český lid. Přes násilné hraniční přeprady šíří se ze Slovenska vlna protiněmeckého ozbrojeného povstání i do českých oblastí.¹ Na moravsko-slovenském pomezí tvoří se již společné šiky ozbrojených bojovníků za československou svobodu.

V této historické chvíli povznášíme svůj hlas my, představitelé všech hlavních složek československé národní fronty a představitelé čs. zahraniční armády, kteří jsme se sešli ve starobylém hlavním městě Sovětského svazu a obracíme se odtud, ze slovanské Moskvy s touto výzvou k našemu lidu ve vlasti:

Lide český!

Hrdinný zápas slovenského národa zavazuje tě k tomu, aby ses i ty odhodlaně vzchopil, sáhl ke zbrani a rozpoutal partyzánský boj proti německým okupantům, kteří chtějí české země držet do poslední chvíle ve svých krvavých spárech.

Veliká povinnost spočinula nyní na českém lidu. Slováci se krvavě bijí nejen za svobodu své národní slovenské domoviny, ale bijí se i za naši svobodu, obětují krev a životy za společnou naši věc, za svobodnou Československou republiku. Nenechme Slováky bojovat samotny. Příkazem jest, aby Češi stanuli v boji věrně po boku Slováků a prokázali skutky živoucí československé bratrství, československou státní jednotu, která je základem Československé republiky. Český lid svými dosavadními zápasy i přinesenými oběti již dokumentoval svou věrnost národu a oddanost republice. Nyní však přišla chvíle vytvořit ve společném boji frontu československého osvobozovacího zápasu od Karpat a Tater až k Šumavě a Krkonošům. I české země musí vzplanout ohněm velikého národního boje lidu proti německým násilníkům. Slovenský příklad znovu potvrzuje, že jen zbraněmi může být lámáno německé násilí a že ozbrojený partyzánský boj lidu je cestou k úspěšnému národnímu povstání.

Čeští bojovníci za svobodu! Vyzýváme vás: ozbrojte se, jak jen můžete, vytvořte všude národní partyzánské oddíly a rozvíňte rozhodné bojovné akce ve všech oblastech našeho Slezska, Moravy a Čech!

Vojáci a důstojníci československé armády! Chopte se ukrytých zbraní, sformujte se v bo-

¹ Na tuto skutečnost poukazoval v bleskovém válečném dálnopise, odeslaném 3. 9. 1944 říšskému vedoucímu SS Himmlerovi i K. H. Frank: „Na vývoji vojenských a politických událostí na Slovensku závisí též situace v Protektorátě Čechy a Morava. Poznal jsem včas úmysl, který byl potvrzený nepřítelem v londýnském, moskevském a před třemi dny též slovenským rozhlasem (Banská Bystrica), že ze Slovenska má přejít hnutí odporu do Protektorátu. Všechny nepřátelské vysílačky hlásily: „Nebojuje se o Bratislavu, jedná se o československé osvobození, o osvobození Prahy, Plzně, Brna a Mor. Ostravy. Boj slovenského národa se spojuje v jeden proud národního osvobozovacího boje celé ČSR.“ Odezva u českého obyvatelstva je veliká. Jsem přesvědčen, že události získají nebezpečných rozměrů, jestliže vzpoura na Slovensku nebude bleskově potlačena za nasazení dostatečného počtu sil. Tak jak já vidím situaci na základě docházejících hlášení, nesmí se ztrácet ani minuta.“ [AÚD KSS Bratislava, f. 6, a. j. 309/65-66]. O několik dní později sděloval Frank Himmlerovi: „... v prostoru Myjava podél hranic Protektorátu Čechy a Morava zdržuje se větší skupina tlup v síle asi 2000 mužů, která již pořídila spojení s ilegálními skupinami v Protektorátě. Podle došlých hlášení nedostávají se německé bojové oddíly dopředu a je nebezpečí, že budou odříznuty od svých zadních spojek. Zprávy o rostoucím teroru na Němcích mají zvláštní ohlas. Vzhledem k vojenským a politickým událostem v minulých dnech nutí situace v Protektorátě k tomu, aby povstání na Slovensku bylo co možná nejrychleji zlikvidováno. V Protektorátě — zvláště na slovensko-moravských hranicích — jsem zařídil dodatečná obranná opatření [přeložení oddílů do míst na hranicích, nasazení zvláštních jednotek bezpečnostní policie a SD a zlepšení zpravodajské sítě, atd.].“ [Tamtéž, a. j. 309/67.]

jovné útvary a ukažte, že i v českých zemích znovu vyvstává československá branná moc, pod jejímž štítem již bojuje odbojné slovenské vojsko a slovenští partyzáni!

Legionáři, sokolští bojovníci, inteligenti, studenti, statečná česká mládeži! Nynější hodina všem vám velí vzít do rukou zbraně a dát se do boje.

Čeští státní zaměstnanci! Republice věrní čeští četníci a policisté, úředníci všech státních a samosprávných úřadů, zřizenci pošt a železnic, zaměstnanci českých průmyslových, obchodních a zemědělských podniků! Vypovězte plně poslušnost německým okupantům a zrádné háchovské vládě! Podporujte všemi způsoby a všemi prostředky ozbrojený národní boj!

Dělníci, rolníci, pracující lidé! Ve svaté národní válce za svobodu připadá lidovým silám rozhodující úloha. Semkněte se a mohutným bojovným hnutím vytvořte předpoklady pro úspěšné národní povstání!

Ustavujte dále Národní výbory jako orgány národního boje a jako orgány, které na osvozeném území převezmou ve jménu národa a lidu do svých rukou státní svrchovanou moc, aby provedly všeobecnou mobilisaci pro vítězné dovršení československého osvobozovacího zápasu!

Lide český!

Rudá armáda prochází průsmyky Karpat a táhne na pomoc bojujícím Slovákům. Rudá armáda je zároveň na pochodu ke Krakovu a blíží se k Moravské bráně. Osvoboditelská sovětská vojska přicházejí na československé území, aby tu rozdrtila německé válečné síly a pomohla osvobodit všechny národy naší republiky, Slováky, Karpatské Ukrajince i Čechy. Po boku Rudé armády jde na pomoc bojující vlasti i naše československá zahraniční armáda, hrdinskou slávou ověčené šiky 1. čs. armádního sboru na území SSSR.

Čechové! Bratři a sestry! Nalézáme se v předvečer kýženého osvobození. Osud hitlerovského Německa je spečetěn. Jsou sečteny i dny krvavé německé nadvlády v českých zemích. V boji vyvstává již vítězně Československá republika. Napněmež všechny síly k poslední bitvě, v níž bude vybojováno slavné československé vítězství!

Všichni do zbraně! A vzhůru do vítězného boje za svobodné demokratické Československo!

Zd. Fierlinger, Kl. Gottwald, Fr. Hála, gen. Ant. Hasal-Nižborský, V. Kopecký, J. Krosnař, Boh. Laušman, Fr. Němec, Zd. Nejedlý, gen. H. Pika, R. Slánský, P. Svatý,² gen. L. Svoboda, J. Šverma, Fr. Uhlíř, J. Valo, Boh. Vrbenský.

Československé listy, 1. 10. 1944, čís. 18. — Též Za svobodu českého a slovenského národa, Praha 1956, str. 351--354.

[60]

1944, 17. září. Banská Bystrica. — Rezoluce sjednocovacího sjezdu Komunistické strany Slovenska se sociálně demokratickou stranou na Slovensku.¹

² Pavel Svatý — krycí jméno Prokopa Drtiny.

¹ Na sjezdu byly zastoupeny stranické organizace ze 46 politických okresů Slovenska; celkem bylo přímo na sjezdu 400—500 delegátů vybavených řádnými legitimacemi (asi 1/3 sociální demokraté) a několik set hostů, z nichž mnozí se nevešli do sjezdového sálu a byli o průběhu informováni reproduktory na ulicích (AÚV KSČ Praha a Pravda, 19. 9. 1944). Sjezdu se zúčastnili delegáti i z okupovaného území a z oblastí obsazených Maďarskem, zástupci 57 velkých závodů a továren, 12 partyzánských skupin a delegace řady institucí a korporací; jako hosté byla přítomna i skupina sovětských vojáků (tamtéž). Sjezdu předsedali K. Šmidke a D. Ertl (za sociální demokracii), tajemníkem sjezdu byl G. Husák.

Hlavní sjezdový referát přednesl K. Šmidke (otištěn v plném znění v Pravdě 20. 9. 1944, č. 10), za sociální demokracie přednesl referát D. Ertl. V diskusi promluvil jako první K. Bacílek o potřebě disciplíny, ostražitosti, o boji proti panikářství, za čistotu strany. (AÚD KSS Bratislava, f. 13, inv. j. 4; Pravda 19. 9. 1944).

Sjezd probíhal v nadšeném ovzduší radosti nad překonáním roztržitosti slovenského dělnického hnutí a nad